

3. Систематично вивчати потреби студентів з метою їх задоволення у процесі практичної підготовки майбутніх фахівців; вносити певні зміни в організацію та проведення педагогічної практики, спираючись на думки та зауваження як студентів, так і керівників практики.

4. Посилити роботу зі шкільними вчителями-керівниками практики, оскільки останні відіграють неабияку роль у заохоченні студентів займатись педагогічною діяльністю.

Щодо перспектив подальших розвідок у цьому напрямі, то необхідним є також вивчення досвіду інших розвинених країн світу з питань заохочення студентів до викладацької діяльності з метою його творчого осмислення й впровадження у вітчизняну систему педагогічної освіти.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Абдуллина О. А. Педагогическая практика студентов : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / О. А. Абдуллина, Н. Н. Загряжкина. – М. : Просвещение, 1989. – 175 с.
2. Казакова Н. В. Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх вчителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13. 00. 04 / Наталя Вікторівна Казакова. – К., 2004. – 248 с.
3. Козій М. К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики студентів : метод. посібник / М. К. Козій; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – К. : Вид-во нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 140 с.
4. Шахов В. І. Базова педагогічна освіта майбутнього вчителя: загальнопедагогічний аспект / В. І. Шахов; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця : ВДПУ, 2007. – 383 с.
5. Καραβά Ε. Παραδείγματα καλής πρακτικής στην αρχική εκπαίδευση και τη συνεχιζόμενη κατάρτιση των καθηγητών ξένων γλωσσών / Ε. Καραβά // Οι ξένες γλώσσες στη Δημόσια Υποχρεωτική Εκπαίδευση : πανελλήνιο συνέδριο, 31 Μαρτίου – 1-2 Απριλίου 2006. – Αθήνα : Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2006. – Σ. 151–159.
6. Καρολίδου Ευ. Συζήτηση της αρχικής κατάρτισης καθηγητών αγγλικής, γαλλικής γερμανικής και ιταλικής γλώσσας : μεταπτυχιακή εργασία / Ευγενία Καρολίδου. – Θεσσαλονίκη, 2007. – 171 σ.
7. Παρουσίαση Προγράμματος Πρακτικής Άσκησης και της Μεντορείας. – Ρόδος : Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2013. – 50 σ.
8. Πρακτική άσκηση [Ελεκτρονний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.enl.uoa.gr/proptyxiakes-spoydes/ekpaideytika-programmata/praktiki-askhsh-foithon.html>.
9. Σαπφίριδου Α. Η Πρακτική άσκηση στο Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης / Ανδρ. Σαπφίριδου, Αικ. Βρέττα-Πανίδου, Ευ. Καραγιαννίδου // Οι ξένες γλώσσες στη Δημόσια Υποχρεωτική Εκπαίδευση : πανελλήνιο συνέδριο, 31 Μαρτίου – 1-2 Απριλίου 2006. – Αθήνα : Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2006. – Σ. 160–170.
10. Χατζηδήμου Δ. Η μικροδιδασκαλία στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών / Δ. Χατζηδήμου. – Θεσσαλονίκη : Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 1997. – 325 σ.

УДК 372.881.1

Довганець В. І.  
доцент Національного  
транспортного університету

#### ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

*У статті проаналізовано сучасні інноваційні методи, що сприяють формуванню пізнавальної самостійності студентів у процесі вивчення іноземних мов.*

**Ключові слова:** методи, пізнавальна самостійність, новітні педагогічні технології, професійна підготовка, іноземні мови.

**Довганець В. І.** *Имплементация инновационных методов обучения при формировании познавательной самостоятельности студентов в процессе изучения иностранных языков. В статье проанализированы современные инновационные методы, способствующие формированию познавательной самостоятельности студентов в процессе изучения иностранных языков.*

**Ключевые слова:** методы, познавательная самостоятельность, новейшие педагогические технологии, профессиональная подготовка, иностранные языки.

**Dovhanets V.** *Implementation of innovative teaching methods for the formation of students' cognitive independence in foreign languages learning. The article analyses the modern innovative methods, contributing to the formation of students' cognitive independence in foreign languages learning.*

**Key words:** methods, cognitive independence, latest teaching technologies, vocational training, foreign languages.

Сучасні реалії вносять певні корективи в розуміння форм і методів навчання у ВНЗ. Усе більшу роль відіграє швидкоплинний розвиток інформаційних технологій та їх масштабне застосування в усіх сферах нашого життя. У зв'язку з цим виникають нові бачення шляхів успішного формування знань і вмінь у сучасної інформатизованої молоді – визначення та використання на практиці найбільш ефективних, послідовних освітніх дій, що потребують менших затрат часу, матеріальних та інтелектуальних ресурсів для досягнення результату. Використання інформаційно-комунікаційних технологій дає можливість значно прискорити процес пошуку й передачі інформації, трансформувати характер розумової діяльності, автоматизувати людську працю.

*Мета статті* – проаналізувати сучасні інноваційні методи навчання, доцільність та ефективність їх впровадження у процес вивчення іноземних мов задля формування пізнавальної самостійності студентів.

Провідні вищі навчальні заклади України вже мають достатній досвід організації навчання за новітніми технологіями, які були розроблені і обґрунтовані провідними дослідниками [2; 4; 6; 7; 10; 12; 13].

Щоб уникнути розбіжності між навчальними й реальними потребами та можливостями студентів у використанні іноземних мов, ефективним може стати застосування інноваційних методів навчання на основі контекстного навчання, що передбачають абсолютне залучення у навчально-пізнавальну діяльність усіх студентів без винятку й реалізацію потенціалу кожної особистості в умовах квазіпрофесійних ситуацій через поєднання інтерактивних та ІТ-методів: рольова ділова гра, активне програмоване навчання, ігрове проектування, проблемна лекція, «вчимося вчитися», метод розвитку критичного мислення, метод проблемного навчання, метод проєктів, case-study (аналіз конкретних ситуацій), електронне портфоліо, «Мультимедійна колекція», web-quest (веб-квест), HotList (оглядово-аналітична робота з провідними веб-сайтами) тощо.

*Рольові ділові ігри* – рольова імітація студентами реальної професійної діяльності з виконанням функцій фахівців на різних робочих місцях; моделювання систем відносин, які характерні для цієї діяльності.

Розігрування ролей є достатньо ефективним методом вирішення організаційних, управлінських і виробничих завдань засобами іноземних мов. У діловій грі за допомогою знакових засобів (мова, графіки, таблиці, документи) відтворюється квазіпрофесійна ситуація, яка обмежена певними часовими межами. Наприклад, співбесіда з роботодавцем може бути розіграна за одне ігрове заняття, а розробка нової колекції одягу – протягом кількох.

*Ігрове проектування* – інтерактивний метод навчання, один із різновидів ділової гри, проєктного навчання, на відміну від яких не передбачає імітаційне моделювання виконання проєкту.

Цей метод можна рекомендувати для активізації навчання в технічних і технологічних ВНЗ.

Основними функціями цього методу є:

- виховання й розвиток студентів в умовах колективної співпраці в квазіпрофесійних ситуаціях;
- формування соціальних, професійних і пізнавальних мотивів: взаємовідповідальності та почуття обов'язку перед колективом, необхідності саморозвитку і самовдосконалення задля набуття знань і навчальних умінь, необхідних для вирішення конкретних професійних проблем, підготовки до ділової, організаторської, комунікативної, міждисциплінарної, проєктної діяльності.

*Активне програмоване навчання* здійснюється на контамінаційній основі. Провідною ідеєю цього методу є структурування навчального матеріалу з виділенням так званих клітинних елементів інформації. Система тестових завдань, контроль та оцінку виконання яких доцільніше здійснювати з використанням ІКТ, дозволяє простежити ланцюг навчальних дій студентів як із оволодіння змістом, так і в діяльнісному сенсі. Отримані дані дають змогу викладачу визначити рівень сформованості певних якостей, знань і навчальних умінь студента, що уможливають перехід до наступного навчального блоку, а студенту – здійснити рефлексивний аналіз задля аналізу власних помилок і недоліків, програмування корегувальних дій.

З практики роботи зарубіжної вищої школи варто запозичити метод роботи за «*Планом Келлера*», який дещо подібний до метода програмованого навчання і зорієнтований на повне засвоєння змісту навчального матеріалу, включаючи вимогу повного засвоєння певного блоку знань і формування навчальних умінь як неодмінну умову переходу до наступного. При цьому студент має можливість працювати у власному темпі без обов'язкової присутності на всіх аудиторних заняттях.

На відміну від програмованого навчання, План Келлера передбачає залучення до процесу організації та контролю інших студентів, які мають вищий рівень навчальної підготовки. Вони виступають у якості помічників викладача: здійснюють індивідуальне консультування одногрупників, забезпечують постійний зворотній зв'язок «студент – викладач – студент» [5].

Цей метод сприяє формуванню пізнавальної самостійності не тільки студентів із низьким рівнем, а й у сильних студентів. Адже, за даними психологів, 70% інформації можна запам'ятати, обговорюючи матеріал з іншими; 80% – використовуючи особистий досвід; 90% – у спільній діяльності з обговоренням; 95% – навчаючи інших [3].

*Проблемні (евристичні) методи навчання* передбачають організаційно-керівну роль викладача зі створення проблемної ситуації, вирішення якої вимагає від студентів активної самостійної або колективної діяльності, спрямованої на творче оволодіння професійними знаннями, навичками та вміннями.

Проблемні ситуації дають змогу студенту здійснити рефлексивний аналіз рівня сформованості умінь і навичок, необхідних для подолання суперечностей, що виникли під час вирішення проблеми; інтенсифікувати самостійну навчально-пізнавальну діяльність задля саморозвитку.

*Розвиток критичного мислення* – метод, спрямований на розвиток у студентів раціонального, рефлексивного мислення, що дає змогу висувати нові ідеї та передбачати нові можливості. У процесі навчально-пізнавальної діяльності за допомогою критичного мислення студент може визначитися з пріоритетами, прийняти на себе особисту відповідальність за саморозвиток і самовдосконалення, підвищити рівень культури роботи з інформаційними потоками.

Основні етапи технології:

1-й етап – виклик (активізація наявних знань і пробудження інтересу до отримання нової інформації).

Студенти висловлюють свою точку зору з приводу досліджуваної теми без остраху помилитися й бути виправленими викладачем. Усі висловлювання фіксуються, будь-яке з них буде важливим для подальшої роботи. Відбувається систематизація накопиченої інформації. Вона оформлюється з використанням графічних схем («фішбоун», денотатні графи, концептуальні таблиці, ментальні карти, кластери).

2-й етап – реалізація (отримання нової інформації).

Другий етап передбачає активне отримання інформації, співвідношення нового з уже відомим, відстеження власного розуміння. Акцент приділяється пошуку відповідей на раніше сформульовані питання, складні тематичні аспекти.

3-й етап – рефлексія (осмислення, народження нового знання).

На третьому етапі відбувається узагальнення й систематизація нової інформації. Студенти мають можливість презентувати результати своєї пошукової діяльності, висловити особисту думку щодо релевантності досліджуваної тематики відповідно до умов сьогодення й майбутніх перспектив застосування, сформулювати питання для подальшого просування в інформаційному полі.

*Аналіз конкретних ситуацій (case study)* – аналіз реальних проблемних ситуацій, що мають місце в сфері професійної діяльності, задля пошуку оптимальних варіантів рішень.

Спочатку кейс-метод протиставлявся традиційному лекційному методу й асоціювався передусім із відкритою дискусією.

У кейс-методі передбачається, що викладач керує обговоренням проблеми, представленої у кейсі, який може бути наданим студентам у різних видах: друкованому, відео, аудіо, мультимедійному.

Розрізняють кілька видів ситуацій: ситуація-проблема (опис реальної проблемної ситуації); ситуація-оцінка описує становище, вихід із якого вже знайдений; ситуація-ілюстрація представляє ситуацію й пояснює причини її виникнення, описує процедуру її вирішення; ситуація-попередження описує застосування вже прийнятих раніше рішень, при цьому ситуація має тренувальний характер, служить ілюстрацією до тієї чи іншої теми.

Кейс повинен задовольняти наступним вимогам: мати відповідний рівень складності; розвивати аналітичне мислення; провокувати дискусію.

*Студентський портфоліо (електронний студентський портфоліо)* – метод фіксування, накопичення й оцінки особистих навчально-пізнавальних досягнень студента. За допомогою цього методу можливо вирішити завдання організації, планування, здійснення, контролю (самоконтролю) й оцінювання (рефлексії) самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Із урахуванням специфіки дисципліни та ресурсного забезпечення студенти можуть накопичити: індивідуальні плани й програми вивчення дисципліни, списки основної та додаткової літератури, перелік рекомендованих сайтів, навчально-інформаційні матеріали, завдання для індивідуально-самостійної роботи, проекти й творчі роботи, банк оцінених викладачем продуктів самостійної навчально-пізнавальної діяльності й рефлексивно-корегувальні роботи над помилками тощо.

*Метод проектів* передбачає реалізацію індивідуального досвіду продуктивної діяльності. Основою цієї технології стали ідеї Д. Дьюї [8] про організацію навчальної діяльності, що передбачає вирішення практичних задач, які виникають у повсякденному житті та в професійному середовищі. Цей метод протиставляється стандартизованому змісту навчання і має на увазі навчання, засноване на практичних цілях.

Проектна робота безпосередньо пов'язує процес набуття певних предметних знань із їх реальним застосуванням і використанням набутих умінь у практичній, зокрема квазіпрофесійній діяльності. При цьому орієнтація на використання іноземних мов у створенні проекту як особистого навчально-пізнавального продукту робить процес засвоєння предметних знань особисто значущим і особистісно вмотивованим [1; 9; 11].

Метод проектів дозволяє перетворити самостійну навчально-пізнавальну діяльність студентів у дійсно продуктивний творчий процес.

Метод проектів забезпечує оптимізацію процесу формування ПСС завдяки тому, що він:

- дозволяє студентам опанувати низку ключових компетентностей, зокрема в галузі самостійної пізнавальної діяльності;
- заснований на оволодінні способами засвоєння знань із використанням різних джерел інформації;
- спрямований на формування у студентів навички самостійно здійснювати пошуково-дослідницьку діяльність, збирати та обробляти навчально-пізнавальну інформацію для її подальшої усної або письмової презентації;
- сприяє творчому розвитку майбутніх фахівців;
- дозволяє використовувати іноземні мови в контексті майбутньої фахової діяльності;
- сприяє формуванню іншомовної мовленнєвої компетенції завдяки розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності;
- ефективно сприяє отриманню професійно значущого кінцевого продукту, підготовка, оформлення та презентація якого вимагає від студентів активного використання іноземних мов;
- допомагає усвідомленню практичної значущості застосування знань іноземних мов для самостійної пізнавальної діяльності;
- сприяє отриманню досвіду самостійної пізнавальної діяльності для вирішення професійних завдань засобами іноземних мов.

Перевагами проектного методу є те, що студенти вчать структурувати матеріал, правильно та виразно його представляти, використовувати інформаційні технології для пошуку та творчої презентації знайденої інформації. Працюючи над створенням проекту в складі мінігрупи, кожен учасник не тільки набуває досвід соціального спілкування в творчому колективі однодумців, формує власне уявлення про принципи співробітництва

та організації праці (що, безперечно, стане в нагоді в майбутній професійній діяльності), але й використовує свої знання у самостійній пізнавальній діяльності, здійснюючи її організацію, контроль та аналіз.

Використання сучасних педагогічних технологій інтерактивного навчання і навчання за допомогою ІКТ, таких як електронне навчання (e-learning) і веб-навчання (web-based learning), сприяють реалізації комунікативного підходу в навчанні іноземних мов, формуванню пізнавальної самостійності студентів.

На практиці себе зарекомендували такі методи:

*HotList «Список посилань»:* студенти опрацюють інформацію зі списку анотованих Інтернет ресурсів за тематикою;

*Subject Sampler «Колекція прикладів»:* на відміну від попереднього методу, передбачає особистісно-діяльнісний підхід до організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності, оскільки передбачає, що студент не просто опрацює запропоновані викладачем ресурси та посилання, а й аналізує їх та висловлює власну точку зору щодо їх релевантності;

*Multimedia Scrapbook «Мультимедійна колекція»:* студентам пропонується вивчити підібрану викладачем колекцію сайтів, ресурсів, мультимедійних посилань (фотографії, карти, історії, факти, цитати, звуки, відеофрагменти тощо) з метою аналізу та відбору тих, що дадуть змогу проаналізувати й систематизувати інформацію та відповісти на питання фактичного характеру за виучуваною тематикою; доповнити запропонований перелік власними посиланнями;

*WebQuest «Веб-квест»* – метод використання підбірки Інтернет-сайтів задля комплексної діяльності з дослідження різних точок зору на проблему. Цей інтерактивний метод передбачає групове співробітництво та створення підсумкового проекту. Іноді цей метод застосовується у комплексі з проблемним навчанням, діловою грою, методом проектів тощо;

*Treasure Hunt «Пошук скарбів»:* метод, що передбачає пошук і накопичення фактичної інформації, яка дозволяє відповісти на проблемне запитання з теми, що вивчається.

Сучасний підхід до організації навчального процесу передбачає, що викладач має переглядати цілі, завдання та зміст навчання на всіх етапах організації процесу формування пізнавальної самостійності студентів у процесі вивчення іноземних мов з метою подальшої розробки та імплементації алгоритму зі створення варіативного дидактичного середовища через адаптацію на контамінаційно-комплікативній основі форм організації навчання (комбінаторно-інноваційні навчальні заняття, індивідуально-самостійна робота студентів на диференційовано-градуальній основі, комплікативно-інтеграційні контрольні заходи); традиційні та інноваційні методи навчання; використання засобів навчання на засадах інтегральної єдності інформаційно-комунікаційних та педагогічних технологій.

Проте на практиці існує суперечність між можливостями новітніх технологій та їх реалізацією у реальних навчальних умовах. Ситуація ускладнюється тим, що певна частина викладачів і студентів не мають сучасних знань і умінь, що є необхідними для їх ефективного застосування. Цей розрив обумовлений швидким темпом оновлення ІКТ: появою новітніх, більш складних, заснованих на штучному інтелекті, віртуальній дійсності, багатомовному інтерфейсі інформаційних систем.

Виходом із суперечливої ситуації може стати комбінаторний підхід (раціональне поєднання традиційних та інноваційних технологій, інтеграція ІКТ та освітніх технологій), що ставить перед кожним викладачем завдання особистісного професійного росту й розвитку, формування необхідних компетенцій з метою надання ефективної педагогічної підтримки студентам у формуванні пізнавальної самостійності.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Барменкова О. И. О работе над проектом / О. И. Барменкова // Иностранные языки в школе. – 1997. – № 3. – С. 25 – 27.
2. Башмаков М. И. Теория и практика продуктивного обучения / Марк Иванович Башмаков. – М. : Народное образование, 2000. – 248 с.
3. Билан Т. Я. Образный подход: от теории Л. Выготского к практике обучения английскому языку / Т. Я. Билан. – Режим доступа : <http://festival.1september.ru/articles/509227/>.
4. Борисова Н. В. Педагогические условия создания и внедрения системы активных методов обучения в институте повышения квалификации : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. «Теория и методика профессионального образования» / Н. В. Борисова – М., 1987. – 30 с.
5. Бугрій О. Активізація навчального процесу в зарубіжній вищій школі / О. Бугрій // Вища школа. – 2008. – № 5. – С. 70–78.
6. Вербицкий А. А. Личностный и компетентностный подходы в образовании : проблемы интеграции / А. А. Вербицкий, О. Г. Ларионова. – М. : Логос, 2011. – 336 с.
7. Дмитренко Т. Профессионально-ориентированные технологии / Т. Дмитренко // Высшее образование в России. – 2003. – № 3. – С. 159 – 161.
8. Дьюи Дж. Демократия и образование / Дж. Дьюи [пер. с англ. Ю. И. Турчаниновой и др.]. – М. : Педагогика-Пресс, 2000. – 382 с.
9. Зимняя И. А. Проектная методика обучения английскому языку / И. А. Зимняя, Т. Е. Сахарова // Иностранные языки в школе, 1991. – № 3. – С. 27–34.
10. Колеченко А. К. Энциклопедия педагогических технологий : [пособ. для преподавателей] / Александр Кузьмич Колеченко. – СПб. : КАРО, 2005. – 368 с.
11. Копылова В. В. Методика проектной работы на уроках английского языка / Виктория Викторовна Копылова. – Москва, 2003. – 317 с.
12. Олексенко В. М. Реалізація інноваційних педагогічних технологій у підготовці фахівців у вищих технічних навчальних закладах : теорія і практика : [монографія] / В'ячеслав Михайлович Олексенко. – Х. : КП Друкарня, 2007. – № 13. – 280 с.

УДК 17.022.1

Марчук В. В.

Білоцерківський національний  
аграрний університет

## СУТНІСТЬ І ХАРАКТЕР ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ

У статті висвітлюється сутність, структура, зміст ціннісних орієнтацій, їх функції у життєдіяльності людини та суспільства, проводиться типологізація як самих ціннісних орієнтацій, так і індивідів на основі характеру їх ціннісних орієнтацій.

**Ключові слова:** особистість, ціннісні орієнтації, суспільство, висококваліфіковані фахівці.

**Марчук В. В. Сущность и характер ценностных ориентаций.** В статье автор освещает сущность, структуру, содержание ценностных ориентаций, их функции в жизнедеятельности человека и общества, проводится типологизация как самих ценностных ориентаций, так и индивидов на основе характеристики их ценностных ориентаций.

**Ключевые слова:** личность, ценностные ориентации, общество, высококвалифицированные специалисты.

**Marchuk V. V. The essence and character of the value orientations.** In the article the author highlights that on the modern stage of the personality value orientations forming the essence, structure, maintenance of the value orientations is determined, their function at the vital functions of man and society, typology both of the value orientations and individuals on the basis of the value orientations character is conducted.

**Key words:** personality, value orientations, society, highly skilled specialists.

Ціннісні орієнтації як наукова проблема привертають увагу широкого кола вчених різних напрямів наукового пізнання. Вони розглядаються у тісному взаємозв'язку із життєвими цілями особистості, способом її життя, потребами, інтересами, психологічними установками тощо. Таке широке коло питань, дотично до яких досліджується сутність і характер ціннісних орієнтацій, дає можливість виділити, принаймні, декілька напрямів вивчення цього феномену.

Досліджуючи проблему формування ціннісних орієнтацій, вчені відзначають, що їх діапазон можна визначати за діапазоном інтересів індивіда, за широтою його зв'язків із навколишнім світом. Враховуючи силу мотиваційного впливу ціннісних орієнтацій на свідомість людини, виділяються ціннісні орієнтації на працю, сім'ю, освіту, громадську діяльність та інші сфери самоутвердження індивіда.

Метою цієї статті є висвітлення сутності ціннісних орієнтацій у процесі формування особистості на сучасному етапі розвитку нашого суспільства.

Питання ціннісних орієнтацій у науковій літературі не нове, його досліджували такі науковці, як А. Г. Александров, В. П. Анненков, А. М. Архангельський, О. О. Бандура, М. Б. Євтух, Г. П. Шевченко та інші.

Особливий інтерес викликають дослідження, в яких визначається сутність, структура, зміст ціннісних орієнтацій, їх функції у життєдіяльності людини та суспільства, проводиться типологізація як самих ціннісних орієнтацій, так і індивідів на основі характеру їх ціннісних орієнтацій. Адже без з'ясування сутнісних властивостей ціннісних орієнтацій, які, на думку багатьох дослідників, є важливим компонентом внутрішньої структури особистості, не можна буде з'ясувати їх детермінуючу роль у трансформаційних процесах.

Для проведення класифікації структурних компонентів системи ціннісних орієнтацій використовується ще й культурологічний підхід, тобто, класифікуються структурні компоненти системи ціннісних орієнтацій на основі певного типу культури, керуючись при цьому положенням, що сама культура – це сукупність певних цінностей та їх практичне втілення у різних сферах людської життєдіяльності.

Залежно від типів культури виділяються такі основні типи ціннісних орієнтацій: політична культура, яка включає в себе високу політичну свідомість і активність, здатність зрозуміти сутність поточних політичних подій, правильно реагувати на них і відповідно їм – політичні ціннісні орієнтації; моральна культура і моральні ціннісні орієнтації, в основі яких – орієнтація на погодження окремими індивідами своєї поведінки з інтересами інших людей і суспільства в цілому, на знання і дотримання суспільних і загальнолюдських моральних стандартів поведінки, на подолання так званої «подвійної» моралі (моралі «для себе» і моралі «для інших»); естетична культура і відповідно до неї естетичні ціннісні орієнтації, в основі яких лежить розвинуте естетичне сприймання, уміння дати оцінку естетичного у явищах навколишньої дійсності, прагнення до оволодіння естетичною культурою минулого і сучасного етапів розвитку суспільства.

Система ціннісних орієнтацій становить важливий елемент ціннісного ставлення людини до навколишньої дійсності. Ціннісна орієнтація – це вибіркове ставлення людини до матеріальних і духовних цінностей, система установок такого ставлення, переконань, переваг, які впливають на поведінку індивіда. Під цінністю при цьому розуміється позитивна або негативна значущість об'єктів навколишнього світу для окремої людини, класу, соціальної групи, суспільства в цілому, яка проявляється через сферу життєдіяльності, інтересів, потреби, суспільні відносини. Критерії оцінки цієї значущості – у моральних нормах і принципах, ідеалах, цілях, установках.